

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ I (10. Hafta)

TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI'NIN HAZIRLIK SAFHASI
Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a Gelişi ve Çalışmaları
İzmir'in İşgali
İZMİR'İN İŞGALİNE KARŞI BAŞLATILAN
PROTESTO MİTİNGLERİ

TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI'NIN HAZIRLIK SAFHASI

Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'a Gelişi ve Çalışmaları

- * 7 Kasım 1918'de Genelkurmay emrine verilen Mustafa Kemal Paşa, Adana'dan ayrılıp, 13 Kasım 1918'de treninden indiği zaman, aynı gün İstanbul'a gelmiş olan düşman donanmasıyla karşılaşmıştı. Ayrıca kendisini İstanbul'a çağıran Sadrazam İzzet Paşa, birkaç gün önce istifa etmiş bulunuyordu. Mustafa Kemal Paşa, önce Pera Palas Oteli'nde kaldı. Daha sonra da Şişli'de kiraladığı evinde arkadaşları ile toplantılar yaptı. İşte bu sırada, Anadolu'ya geçme kararı verilecektir. Fakat bundan önce yapılacak işler vardı.

20. Kolordu komutanlığına tayin edilmek üzere bulunan Ali Fuat Paşa ile şunları kararlaştırmışlardı:

- * 1. Terhis işlemi hemen durdurulacak,
- * 2. Cephane ve silahlar düşmana teslim edilmeyecek,
- * 3. Genç ve enerjik subayların işbaşına getirilmesi sağlanacak,
- * 4. Milli mücadeleye taraftar idare amirlerinin değiştirilmemesine
- * 5. Particilik mücadelesine engel olunacak ve halkın morali yükseltilecekti.

Bu kararlardan Mustafa Kemal Paşa'nın neler yapmak istediği ve Yine Ali Fuat Paşa'ya, “Kolorduya hâkim ol, etrafına güven ver, halk ile yakından temas et” şeklindeki tavsiyesinden de hangi kuvvete dayanmayı düşündüğü açıkça anlaşılıyordu. Fakat o, bu tarihlerde henüz hiç kimseye düşüncelerini tam olarak açamamıştı. Nitekim Kazım Karabekir Paşa bir konuşma sırasında ona, “Doğuda çeşitli isimler altında bir takım dernekler kurulmaya başlamıştır. Medeni dünyanın dikkatini çekmeye çalışan yurtseverlerden faydalanabiliriz.” demiş ve kendisini ordunun başına geçmek üzere Anadolu'ya davet etmiştir.

* Yine sırdaşlardan biri olarak tanıttığı İsmail Bey’i bir gün Şişli’deki evine çağırdı ve konuşma sırasında İsmet Bey’in “Ne yapacaksınız?” sorusuna karşı sadece “Hiçbir sıfat ve yetki sahibi olmaksızın milleti uyandırarak, kurtulma çarelerini aramak için Anadolu elverişli bir bölge, beni o bölgeye götürecek en kolay yol hangisi olabilir?” demişti. Bir süre kendi aralarında konuşmayı ve temkinli olmayı tercih etmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa, Türk Milleti’nin, teşkilatsız ve başsız olarak bu yola girdiğini ve kendi kendine bazı şeyler yapabildiğini görmüş, iyi bir yol gösterici arkasında bu milletin en güç işleri başarabileceğine inanmıştı.

• Bu takdirde en uygun zaman ve fırsatta İstanbul'dan uzaklaşmak, basit bir tertiple Anadolu içine geçerek bir süre çalıştıktan sonra bütün Türk Milleti'ne “içinde bulunulan felaketin büyüklüğünü haber vermek” kararını aldı.

İzmir'in İşgali

- * İzmir, Paris Barış Konferansı'nda Yunanistan ile İtalya arasında sorun olmuştu. İtilaf Devletleri bu şehri her iki tarafa da vaat etmişlerdi. Venizelos Anadolu'nun batı kısmının Yunanistan'a verilmesini istedi. Çünkü Birinci Dünya Savaşı sonlarına doğru Yunanlar, İtilaf Devletleri tarafına geçmişlerdi. Bu hizmetlerinden dolayı da İzmir ve çevresi kendilerine vaat edilmişti. Bu sıralarda İtilaf Devletlerinin gemileri de sık sık İzmir'e geliyorlardı. Yabancı savaş gemilerinin gelişi dolayısıyla İzmir'de huzursuzluk, 1919 Mayıs başından itibaren artmaya başlamıştı. Paris'te Yunanların İzmir'i işgal etmesi kabul edilmiştir.
- * 14 Mayıs 1919'da İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti derhal bir "Redd-i İlhak" komitesi oluşturarak halkı mitinge davet etti.

* 15 Mayıs 1919 sabahı işgal kıtaları karaya çıkarıldı. Kent halkına karşı saygılı olunacağı konusunda verilen sözler unutuldu. Metropolit Hrisostomos'un Yunan askerlerini Türklere karşı kışkırtması olumsuzluğu iyice tırmandırdı. Yürüyüşe geçen Yunan kuvvetleri ve yerli Rumlar tahriklerini sürdürdüler. "Hukuk-u Beşer" gazetesinin yazı işleri müdürü Osman Nevres (Hasan Tahsin)'in Yunan Efzun alayının bayraktarını vurmasını bahane eden Yunanlar, pek çok Türk'ü öldürdüler. Damat Ferit Paşa durumdan habersizdi. Ancak işgal günü durumu öğrenebildi. İzmir'in işgalinin öğrenilmesi, İstanbul'da fırtınalar kopardı. 23 Mayıs'ta Sultan Ahmet Meydanı'nda çok büyük ve etkili bir miting yapıldı.

İzmir'in işgali Türk Milleti'ni çok üzmüştü. Yüzyıllarca düşman yüzü görmemiş olan Anadolu, Osmanlı'nın içinden çıkıp ayrı devlet kurmuş olan Yunanlarca işgal ediliyordu. Buna Türk Milletinin milli gururu razı olamazdı. Onun için bu acı haber, genel bir karamsarlık havası doğurdu. İstanbul gazetelerinde de İzmir hakkında ateşli yazılar yayınlanıyordu. Şairler bu karanlık günler için şiirler yazıyordu. Üniversite öğrencileri çeşitli toplantılar yaparak, İzmir'in işgalini protesto için mitingler düzenlediler. Bu mitinglerde "İzmir Türk Kalacaktır" diye hep bir ağızdan bağırdılar. Mayıs 1919 başında İstanbul'da Fatih Belediyesinin önünde de büyük bir miting yapılmıştır. Bu mitingde konuşmacılar, halkı coşturmuşlardır. Özellikle Halide Edip (Adivar), halkı çok heyecanlandırmıştır. Halide Edip'in halkı coşturan bu konuşması, ülke genelinde büyük yankı yapmıştır. 22 Mayıs 1919'da Kadıköy ve 23 Mayıs'ta Sultanahmet mitingleri yapılmıştır. Kısacası heyecan yurdun her tarafını kaplamıştır. Bunun üzerine ülkenin birçok yerinde mitingler yapılmıştır.

İZMİR'İN İŞGALİNE KARŞI BAŞLATILAN PROTESTO MİTİNGLERİ

İzmir'in işgali, Milli Mücadele tarihinde ayrı bir yeri olan ve Türk Kurtuluş Savaşı'nın dönüm noktalarından birini teşkil eden önemli bir olaydır. Öyle ki, Mondros Mütarekesi'nden sonra başlayan işgaller içinde Türk milletinin en çok tepki gösterdiği hadise İzmir'in işgali olmuştur. İzmir'in işgalinin ardından aydınlar ve geniş halk kesimleri, işin ciddiyetinin farkına varmışlar ve bağımsızlığa ulaşacak en emin yolda ilerlemek üzere bir arayış içerisine girmişlerdir. Dolayısıyla Kurtuluş Savaşı'nda milletin direnme gücünü harekete geçiren, İzmir'in 15 Mayıs 1919'da Yunanlar tarafından işgalidir denilebilir. İzmir'in işgaline karşı başlatılan tepkiler, Türk milletinin canı pahasına yurduna sahip çıkacağıının da açık bir göstergesiydi.

- * İzmir'in işgali, bütün yurttta tepki ile karşılanmıştı. Çünkü alınan ilk haberlerden facianın boyutları açıkça anlaşılıyordu. Ayrıca işgalin İzmir ile sınırlı kalmayacağından da korkuluyor ve hatta bunun ilhâka dönüştürölmesi ihtimali korkuları daha da arttırıyordu. Bu sebeple Batı Anadolu'daki şehir ve kasabalardan başlamak üzere, ülkenin hemen her tarafında mitingler düzenlenmiş, bu mitinglerde nutuklar söylenmiş ve ilgili makamlara işgali protesto eden telgraflar çekilmişti.
- * Protesto mitinglerinin en kapsamlısı ve görkemlisi, aynı facianın tehdidi altında bulunan İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Ülkenin neresinde bir olay meydana gelse mutlaka yankıları başkentte de hissedilirdi. İtilaf devletlerinden aldığı destek üzerine İzmir'i işgal eden

* Yunanistan'a karşı, tüm dünyaya sesini duyurmak isteyen İstanbul halkı, başkentin çeşitli yerlerinde mitingler tertip ederek, bu haksız işgal olayını protesto etmişlerdir. Dönemin meşhur yazarları ve hatiplerinin de katıldığı, geniş kitlelerin de takip ettiği bu mitinglerde, özellikle İstanbul Darülfünûn'u son derece etkin bir rol üstlenmiştir. İzmir telgrafçılarının işgal haberini tüm yurttaki telgraf merkezlerine ulaştırmaları, toplumsal hareketlenmenin de fitilini ateşlemiştir. İzmir'den tüm ülkeye imdat isteyen aşağıdaki telgraf çekildi:

* “İzmir ve havalisi Yunan'a ihlâl (uluslararası yasalara aykırı) ediliyor. İşgal başladı. İzmir ve mülhâkatı (çevresi) kâmilten (hep birlikte) ayakta ve heyecanda, İzmir son ve tarihî günlerini yaşıyor. Son imdadımız sizin göstereceğiniz muavenete (desteğe-yardıma) bağlıdır. Mitingler, telgraflarla her yere başvurunuz ve vatan ordusuna iltihâka (katılmaya) hazırlanınız...”

* Şüphesiz İzmir'in işgali İstanbul'da büyük bir öfke doğurmuştu. En önce harekete geçen ise yine gençler olmuştur. Nitekim İmalat-ı Harbiye Usta Mektebi'nden "umum talebe namına" Mustafa Reşit imzasıyla yayınlanan şu bildiride, gençlerin bu mücadelede ortaya koydukları yürekleri, karar ve azimleri açıkça anlaşılmaktadır:

"Sulh Konferansı canımızı isterse alsın. Fakat milletimizin namusuna leke sürüp bir avuç Türk nesline tasallut etmesinler. Garp'tan Şark'a irfan nuru taşıyan Türk ırkına taarruz etmesinler. Bugüne kadar fabrika tezgâhlarında baş döndürücü gürültüler arasında çekiç ve örslerle ifa ettiğimiz vatan hizmetimizi bundan sonra nasırlı ellerimize verilecek silahla titremeden icra edeceğimizi ve milletimizin bizden talep edeceği her vazifeyi sevine sevine yapacağımızı, yurdumuzu müdafaa için hayatımızın hiçbir kıymeti olmadığını arz ile sevgili İzmirimizin muhakkak surette kurtulmasını biz sanatkâr Türk çocukları talep ederiz"

* Yine aynı şekilde İkdam gazetesi de, üniversitede öğrencilerinin gösterilerini “Genç Talebenin Hissiyat-ı Vatanperveranesi” başlıklı haberde şöyle vermektedir:

“Darülfünün Konferans salonu dün geçlerin tarihi bazı tezahüratına sahne olmuştur. İzmir’in Yunan askeri tarafından işgali üzerine muhtelif mekteplerden gelen binlerce kız ve erkek öğrenci, bu müessif haber üzerine birçok vatanperverce gösterilerde bulunmuşlar, yüksekokullar talebesi dahi İzmir’in işgali haberi üzerine derslerine devam etmeyeceklerini beyan ile derse girmedikleri gibi, Mühendis Yüksek Okulu, Ziraat ve Yüksek Öğretmen Okulu talebeleri de tedrisatı tatil etmişlerdir”

İzmir'in işgaline karşı başta Darülfünûn öğrencileri ve hocaları olmak üzere, bazı gazeteler, aydınlar, sivil toplum örgütleri ve en önemlisi de sivil halk tüm dünyaya haksız işgali ve yaşanan olayları duyurma gayretiyle ve elbette ki temelinde bağımsızlık arzusuyla bir araya gelerek toplumsal bir hareketlenme gerçekleştirmişlerdir.

- * Atatürk'ün Samsun'a doğru yola çıkmasından bir gün önceye rastlayan İzmir'in işgali, Türk milletine tehlikenin büyüklüğünü göstermiştir. Daha önce de İtilaf devletlerinin işgalleri gerçekleşmişti. Ancak, bu defa işgalcinin Yunanistan olması, bu işgallerin geçici değil kalıcı olduğunu anlatmıştır.

- * İlk büyük miting'in İzmir'in işgalini önlemek amacıyla 14 Mayıs 1919 gecesi İzmir'in Maşatlık semtinde düzenlendiğini görmekteyiz. Ardından 16 Mayıs'ta Denizli, Kastamonu, Tavas, Bayramiç ve Seydişehir'de; 17 Mayıs'ta Giresun, Trabzon, Zonguldak, Edremit, Sivas ve Çal'da mitingler gerçekleşti. Bursa, Erzurum ve İzmit'te de mitingler yapılmıştı.
- * İzmir'den gelen telgraftan ve ajanslardan acı haberi öğrenen Sivaslı vatanseverler Vilayet-i Şarkîye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nde (Doğu İllerinin Millî Haklarını Koruma Derneği) toplanarak 17 Mayıs 1919 günü büyük bir miting düzenlemeyi kararlaştırdılar. Belirlenen tarihte on binlerce kişinin katılımıyla Sivas'ta coşku ve heyecan dolu bir miting yapıldı. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı ve Sivas Müftüsü Abdurrauf Efendi'nin Başkanı olduğu Miting Tertip Heyeti tarafından İtilaf Devletleri temsilcilerine ve İstanbul Hükümeti'ne gönderilen telgrafta, İzmir'in haksız ve insafsızca işgali protesto edildi. *“İşgalin kaldırılması için hükümetin girişimlerini sabırsızlıkla bekliyoruz.”* deniliyordu.

İzmir'in işgalinin devam ettiğini ve yayıldığını öğrenen Sivaslılar, 22 Mayıs 1919 günü ikinci bir miting daha düzenlediler. Kadın erkek binlerce kişinin katıldığı bu miting sonunda İstanbul'da bulunan İtilaf Devletleri temsilcilerine protesto ve Hükümet'e uyarı telgrafları çektiler. Bu telgraflarda, İzmir'de gerçekleşen kanunsuz işgalin kendilerini medeni olarak nitelendiren milletler tarafından hemen kaldırılması istendi. Hükümet'e ise bu konuda gerekli önlemlerin alınması uyarısı yapıldı. Sivas Vilayet-i Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti, üçüncü mitingini 4 Haziran 1919'da Sivas Cami-i Kebiri (Ulu Cami) önünde toplanan binlerce ahali ile yaptı.

* Bu mitinglerin en kalabalık ve ses getirenleri İstanbul'da gerçekleşmiştir. İzmir'in işgalini "milli matem" ilan ederek karşılayan İstanbullular özellikle Türk Ocakları öncülüğünde mitingler düzenlemek amacıyla harekete geçtiler. İlk büyük toplantı 18 Mayıs 1919'da Darülfünunda yapıldı. Darülfününun bütün öğretmen ve öğrencileri, Darülfünün konferans salonunda toplanarak İzmir'in işgalini protesto ettiler. Bu toplantıda İnas (kız) Darülfünunu adına yapılan son derecede heyecanlı ve duygusal konuşma Milli Mücadele'ye kadınların katkısı konusunda önemlidir. Bundan sonra da hemen her mitingde kadınların önemli katkısı olacaktır. Kastamonu örneğinde görüldüğü gibi, bazı mitingler kadınlar tarafından düzenlenecektir.

- * 19 Mayıs 1919 günü, Fatih Parkı'nda 50 bin kişiyi aşan kalabalığın yer aldığı büyük bir miting yapıldı. Kadın erkek, yaşlı çocuk herkesin yer aldığı ve İzmir'in işgalinin kabul edilemeyeceğini hep bir ağızdan haykıran bu topluluğun; resmen olmasa bile fiilen işgal altında olan İstanbul'da toplanmış olması, İtilaf Devletlerine işgaller karşısında Türk Milletinin sessiz kalmayacağını göstermesi açısından önem taşır.
- * Bu mitingde konuşan Halide Edip (Adıvar): “Türk ve Müslüman bugün en kara gününü yaşıyor, Gece karanlık bir gece. Fakat insanın hayatında sabahı olmayan gece yoktur. Yarın bu korkunç geceyi yırtıp mutlu bir sabah yaratacağız.” sözleriyle yapılan haksızlıklara boyun eğilmeyeceğini ilan etmiştir.

- * Halide Edip: "Bugün elimizde top. tüfek denilen alet yok; fakat ondan büyük, ondan kuvvetli bir silahımız var: Tüfek ve top düşer, hak ve Allah bakidir. Topun yüzüne tükürecek evlatlar ve analar, kalbimizde ise aşk, iman ve milliyet duygusu var. Biz dünyada millet sınıfına lyık bir millet olduğumuzu, erkek, kadın, hatta çocuklarımıza kadar ispat ettik " sözleriyle, bu savaşın milletin her ferdinin savaşı olduğunu belirtmiştir.
- * Yapılan diğer konuşmalardan sonra Padişaha ve Amerika Başkanına birer protesto bildirisi gönderilmiştir. Bu mitingden bir gün sonra, 20 Mayıs 1919'da Darlfnn gençliğinin Üsküdar Doğancılar'da gerçekleştirdiği mitinge de yaklaşık otuz bin kişi katılmıştır. Burada da halk birlik ve beraberliğe çağırılarak işgaller protesto edilmiştir. Haksızlıkların ve işgallerin basın-yayın yoluyla tüm dünyaya duyurulmasına ve protesto edilmesine karar verilmiştir.

- * 20 Mayıs 1919 günü Üsküdar'da yapılan ve 30 bin kişinin katıldığı mitingin sekiz konuşmacısından üçü kadındır: Sabahat Hanım, Naciye Hanım, Zeliha Hanım. Sabahat Hanım bu mitingde şunları söylemiştir: “ İşte Yunanlar bugün İzmir’i aldılar. Belki yarın da Konya’mızı, Bursa’mızı, hatta çok sevgili İstanbul’umuzu da isteyecekler. O zaman, bu kahreden kuvvetler karşısında böyle sükûn ve tevekkülle mi duracağız? Ben buna “hayır” diyorum. Biz kadınlar bu hak cihadında en önde olacağız. “
- * Bu mitingi, 22 Mayıs’taki Kadıköy mitingi izlemiştir. Buraya da kötü hava şartlarına rağmen yaklaşık yirmi bin kişi katılmış ve işgalleri protesto etmiştir.

* Milli Mücadele'nin en büyük mitingleri Sultanahmet'te gerçekleşmiştir. 23 Mayıs 1919'da gerçekleşen ilk mitinge binlerce insan katılmıştır. Sultanahmet Meydanındaki parkın her tarafı siyah bayraklarla donatılmış, çeşitli yerlere pankartlar asılmıştır. Bu pankartlarda: “Yaşamak isteriz”, “Müslümanlar Ölmez, Öldürülemez”, “Hak isteriz”, “İki yüz bin Müslüman Türk, iki yüz yirmi Ruma feda edilemez”, “Yaşamak isteriz, Müslümanlar öldürülemez”, “İzmir Türk'tür, Türk kalacaktır” cümleleri yer almıştır. Ayrıca hitap kürsüsünün önüne de siyah bir çerçevenin içerisinde Wilson Prensiplerinin 12. maddesi yazılmıştır.

Bu mitingde konuşan Halide Edip; “Yedi yüz senelik minareler, mavi semalarıyla bize baktığı bu günlerde Osmanlı bayrağı, Osmanlı halkı için can vermekten çekinmeyeceğimize yemin ediniz” sözleri ile halkı mücadeleye çağırmıştır.

- Bu mitinglerin peş peşe düzenlenmesi ve giderek büyümesi, İtilaf Devletlerini telaşlandırmıştır. Özellikle İngilizlere hoş görünmeye çalışan Hükümet de bu durumdan rahatsız olmuş ve yapılması planlanan mitinglere izin vermemiştir. Ancak, yasaklanmasına rağmen, her türlü tehlikeyi göze alan vatanseverler 30 Mayıs 1919'da Sultanahmet meydanında yeniden bir araya gelerek 100 bin kişiyi aşan büyük bir miting daha gerçekleştirmişlerdir.

* 30 Mayıs 1919'da ikinci Sultanahmet Mitinginde Nakiye Hanım şöyle konuşmuştur: "Efendiler! Fatih'in, Selim'in, Süleyman'ın mezarını, ecdadının ebedî âbideleri olan camileri, türbeleri bırakıp çıkacak içinizde bir erkek var mıdır? Ben tasavvur etmiyorum, çıkmayacaksınız, bırakmayacaksınız. Biz de daima sizinle beraber olacağız... Önümüzde acık iki yol var: Biri, tarihimize şanımızla devam etmek, diğeri gözlerimizle beraber tarihimizi de kapayıp ebediyete götürmektir. "

* Bu mitingde Türk Ocakları Umumi Reisi Hamdullah Subhi Bey konuşmasının sonunda şöyle diyordu:

".....Bugünkü içtimaa tahta ayaklarını sürükleyerek gelen gaziler, daha dün vatan mihrabına kollarını, bacaklarını vermiş olan gazilerimiz!.. Siz, kalabalığın içinde, yaşlı gözlerle beni dinleyen şehit anaları!.. Uzak, yakın sayısız şehirlerde Türk vatanının bugünkü felaketi için titreyen şehitlerin dul kadınları, kardeşleri, çocukları!..

* Hepimiz mukaddes bir ittifaka girelim. Hangi yaşıta, hangi meslekte, hangi siyasi kanaatte olursak olalım, bugün mukadderatı mevzubahs olan İstanbul ve Anadolu'yu kurtarmak için sımsıkı toplanalım ve hep beraber çalışalım. Türk toprağı üstünde, ne kadar zalim olursa olsun, geri olursa olsun, bizim için en güzel hükûmet, Türk hükûmetidir. Sokaklarımızda Türk polisi görmek isteriz. Sefaletin her şekline, mahrumiyetin her cinsine seve seve razıyız; hükûmetimiz Türk olmak şartıyla. Sevgili Milletdaşlarım! Dualarınızı, dileklerinizi, iradenizi kendi sesimde toplayarak bütün dünyaya haykırıyorum: Esarete razı değiliz. Biz esir olamayız, Türk vatanına karşı hazırlanan su'-i kastı biliyoruz ve reddediyoruz. İstanbul ve Anadolu Türk kalacaktır! " Hamdullah Suphi'nin harekete geçiren üslubu ve etkili hatipliğı herkesi adeta silkelemiştir.

Sultanahmet Meydanında yapılan bu mitinglere 13 Ocak 1920 Salı günü “İstanbul Türk’tür ve Türk Kalacaktır” isimli 150 bin kişilik bir miting daha eklenecektir.

- * Fiilen işgal altında bulunan İstanbul’da yapılan bu mitingler, işgalcilere Türk milletinin haksızlıklar karşısında mücadele etme azim ve kararını göstermiştir.
- * Atatürk’ün 28 Mayıs 1919 tarihli Havza Genelgesi, mitinglerin bütün yurda yayılmasını sağlamıştır. Bir yıllık bir dönemde 150’nin üstünde mitingin yapıldığını görmekteyiz.
- * Bu mitinglerin başlıcalarını sıralarsak; 1919 yılında olanlar: 11 Mart Erzurum, 14 Mayıs İzmir, 15 Mayıs Aydın, Denizli ve Muğla, 16 Mayıs Edirne, Afyon, Acıpayam ve Sarayköy, 17 Mayıs Kilis ve Eskişehir, 18 Mayıs Akşehir, 19 Mayıs Siirt, 20 Mayıs Bursa, 23 Mayıs Çorlu, 24 Mayıs Adapazarı, 27 Mayıs Edirne, 30 Mayıs Havza, 12 Haziran Amasya ve Niksar, 20 Haziran Isparta, 12 Eylül Sivas, 10 Ekim Bursa, 27 Kasım Balıkesir, 28 Kasım’da Sivas, 10 Aralık Kastamonu mitingidir.

* İLK KADIN MİTİNGİ

- * Bu mitingin daha önce yapılan mitinglerden farkı hem düzenleyicilerin, hem konuşmacıların ve hem de katılımcıların kadınlardan oluştuğu ilk miting olmasıdır. Yaklaşık 3000 kadının katıldığı bu mitingin gerçekleştiği yer oldukça stratejik bir konumda olan Kastamonu'dur. İstanbul'un yabancı devletlerin denetiminde olması, cephane sevkiyatı için yeni bir güzergâh bulunması gerekliliğini doğurmuş, hem Ankara hem de Karadeniz ile bağlantısı olması sebebiyle Kastamonu, Milli Mücadele'nin kilit noktası olmuştur.
- * “İstiklâl Yolu” olarak adlandırılacak güzergâhın üzerinden geçmesi ile Kastamonu, bütün erkeklerini cepheye göndermiş ve cephane taşıma işi kadınlar tarafından yapılmıştır. Kadınlar bu güzergâhta kağnılarıyla cepheye, cephane sevki yaparak Milli Mücadele'nin devamlılığını sağlayan en kilit görevlerden birini üstlenmişlerdir.
- * **NOT: İstiklal Yolu, İnebolu'dan alınan cephanenin Kastamonu, Çankırı il sınırlarını aşarak Ankara'ya, 344 km. mesafeden cepheye taşınmasında, kadınıyla çocuğuyla, yaşlısıyla Anadolu insanının zoru başarmasını, Kurtuluş Savaşımızın başarıyla sonuçlanmasını sağlayan yoldur.**

* Kastamonu merkezinde oturan kadınlar, ilk olarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kadınlar Şubesi'ni kurdular. Daha sonra bu cemiyetin üyeleri, Milli Mücadele tarihimizde bir ilk olan ve Türk kadın tarihi açısından da önemli bir yer teşkil eden bir olaya imza attılar. İşgalleri protesto etmek amacıyla, 10 Aralık 1919'da Çarşamba günü, Kız Öğretmen Okulu'nun bahçesinde bir miting düzenlediler. Bu mitingde Kastamonulu Hanımlar, mütarekeden beri yapılan haksızlıkları, zulümleri, işgalleri protesto ettiler. Türk yurdunun işgalcilerden arındırılmasının bir insan hakları gerekliliği olduğunu, bu sebeple de işgalcilerin ülkeyi derhal boşaltması gerektiğini vurguladılar.

* Mitingde alınan kararlar gereğince; padişaha, sadrazama, Amerika ve Fransa cumhurbaşkanlarının eşlerine, İngiltere ve İtalya kraliçelerine ve Hindistan imparatoriçesine telgraflar çekildi. Telgraflar mitingi düzenleyen komitedeki hanımlar tarafından, diplomatik bir dille yazıldı. Bu telgraflardan örnekler Kastamonu basınında yayınlandı. Zekiye Hanım'ın mitingdeki konuşması, 14 Aralık 1919 tarihli Açıksöz gazetesinde “*Hanımlarımızın Mitingi*” başlığı ile yer almıştır. Konuşma metni dikkatli ve özenli seçilmiş ifadelerle bezenmiştir. Mitingi Düzenleyen Komitenin Başkanı Zekiye Hanım konuşmasında şöyle demiştir:

* “Hanımlar! Büyük felâketlerimiz önünde evlâtlarımızın, kardeşlerimizin kanıyla suladığımız yurtlarımızın işgaline, kardeşlerimizin felâketine susacak mıyız?..... Hanımlar! Biz dünyayı kanlara boğan, insanları tavuklar gibi boğazlayan erkeklere müracaat edecek değiliz.

Bizim gibi şefkatle, merhametle düşündüklerine şüphe etmediğimiz İtilâf devletlerinin büyük kadınlarına müracaat edecek ve birer telgrafla, bize yapılan haksızlıkları yazacak ve anlatacağız. Eğer onlar da hakkımızı teslim etmezlerse, evlâtlarımızın kanlarına kendi kanlarımızı karıştırarak, erkeklerimizle bir safta, dinimiz ve istiklâlimiz için öleceğiz...”

NOT: Bu miting bugün de her yıl Kastamonu’da 10 Aralık’ta yapılan anma toplantıları ile hatırlanmaktadır.

* İzmir'in işgali sonrasında işgale tepki olarak başkent İstanbul ve Anadolu'nun her yerinde mitingler düzenlenerek topyekün bir duruş sergilenmiştir. Adının Milli Mücadele olması da gelişigüzel söylenmiş bir ifade değildir. Kadın-erkek, çocuk-genç-yaşlı demeden herkesin elinden gelenin fazlası için çaba gösterdiği topyekün bir mücadele olarak dünya tarihinde benzerinin pek de görülmediği ya da çok az görülebileceği bir mücadele olarak tarihe yazılmıştır diyebiliriz.